

תנועת הקיבוץ הדתי

ה' טבת, תשע"ב, 31.12.2011

גיליון מס' 290

פרשת ויגש

"כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי" – על כוחו של תיקון

מאת רחל קרן, קיבוץ עין הנצי"ב

בכל שנה מחדש אנו קוראים בהתרגשות את נאומו של יהודה לפני יוסף. יהודה עומד לפני האיש הזר כשתחושת עוול נוראה מקננת בתוכו, וביחד אתה ודאות שאין לו בעצם כל טענה לטובתו – הגביע אכן נמצא באמתחת בנימין.

בכל קריאה אנו נפעמים מחדש מהיכולת להביע את תחושת אי-הצדק והעוול, למרות המצב שנראה ללא כל מוצא. יהודה עומד מול האיש המאיים, הלא מובן, המפתיע כל כך, כאשר עוד קודם למציאת הגביע באמתחת בנימין יצר כל כך הרבה אימה אצל האחים: בטענת הריגול, בבית הסוהר, בדרישה לבחור (שוב!) אח שיישאר בבור (בבית הסוהר), בהשבת הכסף בפי האמתחות, בהזמנה לסעודה בביתו ובהושבתם לפי גילם בביתו בסעודה זו, וכעת – ברגע שפל זה, כנגד כל הסיכויים, צריך יהודה לשנות את רוע הגזרה. על אף שבאופן פורמאלי הצדק עם השליט, יהודה מוצא שיש מקום לזעקה, יש מקום למאבק, ובהיבט האוניברסאלי – הרי זה טיבו של כל מאבק אנושי למניעת העוול!

אנו, קוראי הנאום, קוראים אותו ברובד נוסף הנובע מידיעתנו את מה שאין הגיבורים יודעים: יהודה, האח האחראי והערב לבנימין, הוא גם האח שיזם את מכירת יוסף. אנו יודעים שהשומע הוא יוסף, ושכל הסיטואציה שנוצרה אינה "שיגעון" של שליט מאיים ולא מובן, כפי שחווים זאת האחים, אלא שיאו של מאבק יוסף באחיו שמכרוהו. אנו מוזמנים לקרוא את הנאום בשני רבדיו – בפי הדובר, ובאוזני המאזין. יהודה מול יוסף!

נעמוד על שלוש נקודות מרכזיות בנאום:

מילת המפתח בנאומו של יהודה היא: "אב". – 14 פעמים נזכר האב בפיו. 14 פעמים שומע יוסף את יהודה מדבר על אביו שלו. מטרת יהודה היא לעורר רחמים: אתה השליט הכל-יכול, בכל פעולותיך אתה מעניש את מי שאינו עומד כלל לפניך, את האב הזקן. יהודה זועק את העוול, ומשייך אותו אליו ישירות. יהודה יודע מה הוא משמיע – ואינו יודע מה שומע יוסף: "אב" הרי הוא אביו של יוסף. יהודה מתאר את התרחשויות העבר באופן סלקטיבי – הוא אינו מזכיר כלל את עלילת הריגול, את כסף האמתחות ועוד, כדי לא לפגוע בשליט ולא לתת לו פתחון פה, וממקד את כל תיאור העבר רק ב"עקשנות" לא מוסברת אחת – הורדת בן הזקונים של האב השכול הזקן. הוא מעמיד את כל מעשי יוסף רק על בקשה חסרת פשר זו.

לאחר תיאור העבר - עובר יהודה לתוצאות הבלתי נמנעות של בקשת יוסף: האב הזקן ישכול שוב בן, וימות בצערו. יהודה מדגיש את אי ההיגיון בפעולות יוסף ולא את אכזריותו, כדי שיוכל להמשיך לטעון לפניו ולשכנעו להגיע למסקנה אשר תחלץ גם את השליט מהתוצאות הבלתי נמנעות שיגרמו מעשיו: "ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני...", כך שאם השליט ייענה, הוא ייחשב למיטיב ומתחשב ולא למתאכזר ללא טעם.

לו היה לפנינו רק סיפור האחים מול שליט מתעלל ואכזר, ואלמלא היינו יודעים את רקעו של הסיפור, היה די בנאום זה לשכנענו ולשכנע את כל שומעיו. קל וחומר כשאנו יודעים. קל וחומר כשברור שאף יהודה עצמו חש בכל נימי נפשו לא רק את הבטחתו לאביו, אלא אף את אחריותו הקודמת שלא עמד בה – האחריות על יוסף.

ויוסף עצמו? הוא שומע את אחיו המכים על חטא מכירתו בשהותם בבית הסוהר. הוא רואה אותם קורעים בגדיהם ושבים כולם למצרים אף על פי שהוצע להם "עלו לשלום אל אביכם". הם עומדים במבחן הנאמנות שהוא יצר. במו עיניו הוא רואה ושומע את יהודה בשיאה של התשובה – הוא שב לדותן, אך הפעם אינו מפקיר את אחיו אלא מציע את חייו במקום חיי בנימין.

שלוש פעמים בוכה יוסף:

א. כאשר הוא שומע את חרטתם בבית הסוהר.

ב. בהורידם את בנימין כשנדמה שהם מוכנים להקריבו לידיו של השליט הקפריזי.

ג. כאשר מתבררת לו ערבות יהודה ותשובתו השלמה.

כאן המקום שיתגלה לפנייהם ויתקן אף הוא את העוול שגרם.

התורה מתארת את האבות בגדולתם, וממעטה בתיאור כישלונותיהם. בני יעקב מתוארים בכישלונותיהם, וגדולתם ניכרת בדרכי התשובה והתיקון ששיאם בפרשתנו.

רחל קרן, חברת **קיבוץ עין הנצי"ב**, ילידת ירושלים. בת לאפרים א. אורבך ז"ל ולחנה תבדל"א. נשואה לגדליה. אם לשלשה וסבתא לשתיים. לומדת לקראת ד"ר בחוג למגדר באוניברסיטת בר אילן. מורה בכירה במדרשת עין הנצי"ב מזה 23 שנה, מתוכן כיהנה כראש המדרשה במשך 5 שנים.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il

